

Ilustrační foto vytvořené pomocí generativní AI (ChatGPT, OpenAI)

Kdo má v pobytových sociálních službách platit samotnou péči a kdo ubytování a stravu? Do debaty o budoucím financování dlouhodobé péče vstupuje Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR s návrhem, který chce obě složky důsledněji oddělit. Péče by měla zůstat dostupná bez ohledu na příjem klienta, na hrazení ubytování a stravy by se však vedle jeho příjmů více podílely také úspory a za určitých podmínek rodina. Teprve zbývající část by dorovnal stát.

Současný systém financování pobytových sociálních služeb kombinuje regulované úhrady klientů, příspěvek na péči, platby zdravotních pojišťoven a veřejné dotace. Podle APSS ČR přitom úhrady klientů nepokrývají část skutečných nákladů na ubytování a stravu a tento rozdíl je nepřímo dofinancován z veřejných zdrojů bez přímého zohlednění finanční situace konkrétního klienta. Asociace proto navrhuje, aby se veřejné prostředky více soustředily na financování péče a na pomoc lidem, kterým vlastní prostředky k úhradě pobytu nestačí.

„Za ubytování a stravu je každý odpovědný sám. A tím ‚každý‘ myslíme buď samotného seniора, nebo jeho rodinu. Pokud na to nemá dostatek prostředků a potřebuje pomoc, stát mu pomůže prostřednictvím testované sociální dávky,“ uvedl prezident APSS ČR Jiří Horecký.

Návrh proto počítá s odděleným financováním péče a nákladů na ubytování a stravu. Příspěvek na péči má být i nadále primárně určen k úhradě péče podle stupně závislosti. Ubytování a stravu by klient hradil ze svého příjmu a při splnění stanovených podmínek také z části likvidních úspor. Pokud by jeho prostředky nestačily, APSS počítá se subsidiární spoluúčastí rodiny a následně s dorovnáním zbývající částky státem.

APSS uvádí, že stát má garantovat dostupnost potřebné sociální a zdravotní péče bez ohledu na příjmy a majetkovou situaci člověka. Zároveň uvádí, že skutečné náklady na péči v pobytových službách mohou převyšovat příjem z příspěvku na péči a dalších úhrad za péči a že systém musí počítat i s touto situací.

Nejdřív příjem a úspory, potom rodina a stát

Jak by navrhované pořadí jednotlivých zdrojů fungovalo, ukazuje APSS na modelovém příkladu klienta s měsíčním příjmem 22 000 korun a měsíční úhradou 21 000 korun. Při zachování patnáctiprocentního zůstatku, tedy 3 300 korun, by mohl z příjmu na ubytování a stravu použít 18 700 korun. Zbýval by tak nedoplatek 2 300 korun měsíčně.

Vedle příjmu chce APSS do úhrady zapojit také část likvidních úspor klienta. Současně doporučuje zachovat patnáctiprocentní ochranný zůstatek z příjmu a stanovit část úspor, na kterou by se nesahalo. Jako parametr k dalšímu rozpracování uvádí chráněnou hranici 200 000 korun. Teprve prostředky nad tento limit by se podle návrhu zapojovaly do úhrady, přičemž zákon by měl určit i tempo jejich zapojování do úhrady.

„V rámci posuzování majetkových a příjmových poměrů klienta či osob s vyživovací povinností nebude posuzováno vlastnictví nemovitého majetku,“ uvádí APSS.

Pokud by příjem a započitatelná část úspor nestačily, následovala by podle návrhu případná spoluúčast rodiny. Zbývajících rozdíl mezi uznatelnou cenou ubytování a stravy a těmito zdroji by dorovnal stát prostřednictvím dávky. APSS počítá s tím, že by byla standardně vyplácena přímo poskytovateli se souhlasem klienta.

Rodina by neplatila automaticky

APSS v návrhu připomíná, že občanský zákoník už dnes upravuje vzájemnou vyživovací povinnost předků a potomků. Zároveň ale výslovně dodává, že „z toho automaticky neplyne přímá povinnost dítěte hradit poskytovateli konkrétní část ceny pobytové sociální služby“. Pokud by se rodinná spoluúčast měla stát součástí nového systému, musela by proto podle asociace dostat výslovná zákonná a procesní pravidla.

U osob s vyživovací povinností by se podle návrhu posuzovala jejich schopnost přispět a dopad platby na vlastní domácnost. APSS uvádí, že spoluúčast se nemá vyžadovat, pokud by „ohrozila schopnost osoby hradit přiměřené náklady vlastní domácnosti, péče o děti, bydlení nebo jiné zákonné vyživovací povinnosti“.

Poskytovatel sociální služby by přitom neměl zjišťovat příjmy rodiny ani vymáhat vyživovací povinnost. „Tuto roli má nést veřejná správa,“ uvádí návrh.

Návrh pracuje i s různými způsoby, jak rodinnou spoluúčast nastavit. Jedna varianta počítá s povinnou spoluúčastí po příjmovém a majetkovém testu, jako mírnější možnost APSS uvádí čestné prohlášení, že příjmy a majetek rodiny finanční příspěvek neumožňují.

Návrh zároveň výslovně počítá s ochranou dostupnosti služby. „Nikdo nemá být odmítnut nebo nucen službu opustit jen proto, že jeho příjem a přiměřeně využitelný majetek nestačí na zákonnou úhradu,“ uvádí APSS.

Cena by více vycházela ze skutečných nákladů

Dnes vyhláška u domovů pro seniory stanoví maximální denní úhradu za ubytování na 335 korun, u jednolůžkového pokoje na 380 korun, a za celodenní stravu na 290 korun. APSS ve svém návrhu porovnává tři možnosti dalšího nastavení úhrad. Vedle ceny odpovídající skutečným nákladům a zachování dnešního regulovaného limitu pracuje s kombinací obou přístupů, kterou doporučuje. Poskytovatel by podle této varianty vycházel z prokazatelných nákladů na ubytování a stravu, cena by ale zároveň nesměla překročit stanovený strop.

„Regulatorní strop má být pravidelně valorizován podle předem známého mechanismu a současně má právní předpis definovat nákladové položky, které lze do ceny ubytování a stravy zahrnout,“ uvádí APSS. Asociace od tohoto nastavení očekává menší potřebu nepřímého dofinancování ubytování a stravy z veřejných prostředků a současně omezení nepřiměřených cenových rozdílů mezi jednotlivými zařízeními.

Vyšší zapojení vlastních zdrojů klientů by podle odhadu APSS mohlo zvýšit příjmy sektoru o 1–1,8 miliardy korun. Náklady na dorovnávací dávku asociace odhaduje na 200 až 500 milionů korun. Zároveň ale doporučuje, aby byly dopady před případným zavedením systému ověřeny mikrosimulační analýzou založenou mimo jiné na údajích o příjmech klientů, jejich úhradách a nákladech poskytovatelů.

Dlouhodobou péčí a jejím financováním se v samostatném procesu zabývá také MPSV. Resort 29. září zahájil činnost **Komise pro rozvoj sociálních služeb**, jejíž pracovní skupiny se mají zabývat také návrhem systému dlouhodobé péče, včetně propojení sociální a zdravotní podpory a zajištění jejího udržitelného financování.

Podobné testování používá řada zemí OECD

V mezinárodním srovnání se APSS opírá o podklady OECD. Asociace uvádí, že příjmové či majetkové testování spoluúčasti není v dlouhodobé péči výjimečné a že u institucionální péče se v řadě zemí zohledňuje také majetek. Česko podle citovaného srovnání patří mezi země, kde se při stanovení míry veřejné podpory dlouhodobé péče příjem ani majetek standardně netestují. APSS zároveň zdůrazňuje, že konkrétní české parametry musejí respektovat domácí právní a sociální podmínky.

Samotná asociace také upozorňuje, že její návrh by vyžadoval změny několika předpisů. Vedle zákona o sociálních službách a prováděcí vyhlášky zmiňuje dávkovou legislativu a potřebu posoudit, zda současná úprava vyživovací povinnosti v občanském zákoníku pro zamýšlenou rodinnou spoluúčast postačuje. Návrh počítá také s úpravou toho, který orgán bude rozhodovat, jaké údaje bude možné získávat z registrů a jak budou chráněny osobní údaje klientů a jejich rodinných příslušníků.

APSS proto navrhuje začít analytickou přípravou v délce přibližně šest až dvanáct měsíců. Ta má zahrnovat nákladová šetření, mikrosimulaci dopadů, právní analýzu a přípravu metodiky uznatelných nákladů. Pro stávající klienty asociace navrhuje přechodnou ochranu, aby případná změna nevedla ke skokovému zvýšení jejich spoluúčasti.

Konečné parametry by podle APSS měly přijít na řadu až poté. „Teprve po těchto výpočtech je vhodné stanovit konečné nominální limity a vyčíslit čistý dopad na státní rozpočet,“ uzavírá návrh.